

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu Evropská vesmírná politika

KOM(2007) 212 v konečném znění

(2008/C 162/03)

Dne 26. dubna 2007 se Evropská komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu – Evropská vesmírná politika

Specializovaná sekce Jednotný trh, výroba a spotřeba, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 31. ledna 2008. Zpravodajem byl pan Van Iersel.

Na 442. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. února 2008 (jednání dne 13. února), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 145 hlasy pro, 1 hlas byl proti a 4 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Ze strategických důvodů politického a ekonomického rázu se EHSV jasně vyslovuje pro nezávislou evropskou vesmírnou politiku. Proto souhlasí s politikami popsány v dokumentech Rady pro vesmír, Komise a ESA ⁽¹⁾ z dubna a května 2007.

1.2 Evropská vesmírná politika by měla sledovat mírové cíle, včetně zaručení kolektivní bezpečnosti.

1.3 EHSV má za to, že evropské vesmírné aktivity, ať už prováděné na národní úrovni či pod hlavičkou EU či ESA, přinesou viditelný prospěch pro mnoho oblastí, např. pro oblast vědeckého výzkumu, poskytnou potřebnou infrastrukturu a data a v důsledku integrace vesmírných a pozemních systémů budou také dobře komerčně využitelné.

1.4 Koncepce ESA se dosud ukázala jako úspěšná. Její propojení s činnostmi Komise má uvolnit a uvolní další potenciál. K tomu je zapotřebí rozvinout spolupráci, vymezit odpovědnosti a určit způsob rozdělení nákladů mezi Komisí a ESA.

1.5 Vývoj ve světě – mj. v zemích podnikajících cesty do vesmíru: USA, Rusku, Japonsku, Číně, Indii – ještě více nutí jednat Evropu z pozice konkurenta a partnera v činnostech v oblasti vesmíru. Proto je nutné v krátké době vypracovat konkrétní programy a zahájit rozhodovací proces, který by držel krok s rozhodovacími procesy jiných globálních aktérů.

1.6 Zároveň by rychlejší jednotný rozhodovací postup zlepšil proces určování a potažmo plnění cílů v souladu s potřebami uživatelů.

1.7 Systémy GALILEO a GMES jsou evropskými „vlajkovými loděmi“. Program GALILEO by měl být neprodleně realizován.

1.8 Zařazení „vesmíru“ do sedmého rámcového programu a do politik Společenství musí vést k vytvoření jednotného postoje všech dotčených generálních ředitelství. Takové rozšíření

možností strategického myšlení v rámci Komise bude mít příznivé účinky v podobě jednotných postojů na národní úrovni, které dnes často chybí. Jednotný postup v tomto smyslu je žádoucí.

1.9 Z evropské vesmírné politiky musí mít prospěch všechny členské státy, včetně těch malých i těch nových, a to díky tomu, že přinese dostatek příležitostí pro vědu i pro vysoce kvalifikované průmyslové podniky v celé Evropě, jak pro ty z počátečních, tak pro ty z koncových výrobních fází.

1.10 V průmyslové politice „přiměřené návratnosti“ ESA ⁽²⁾ dostane každá země svoji investici zpět formou obchodních smluv podle výše jejího příspěvku. V důsledku toho se vztahy mezi vládami, ESA, soukromými společnostmi a výzkumnými ústavy řídí hluboko zakořeněnými zvyklostmi.

1.11 Do dnešní doby byl princip přiměřené návratnosti v rozvoji evropských schopností v oblasti vesmíru úspěšný. Trh v této oblasti však vyvrává a bude vyžadovat více flexibility, jelikož pevně dané zvyklosti a vztahy obvykle nepřinášejí obnovu průmyslu. Předpokládá se, že zejména malé a střední podniky díky orientaci na poptávku a díky potřebám uživatelů a rozvoji služeb vhodně zareagují na nové požadavky a možnosti, které poskytne evropská vesmírná politika.

1.12 Na druhou stranu mohou být náhlé změny zaběhlých postupů a vztahů kontraproduktivní, také pokud vezmeme v úvahu značné rozdíly v příspěvcích do ESA.

1.13 Proto EHSV podporuje otevřenou a transparentní analýzu a otevřený a transparentní dialog o tom, jak výkonná by měla Evropa být za deset let: jaké cíle a odpovídající institucionální nástroje – v souvislosti s ESA, Komisí a členskými státy – budou zapotřebí ke splnění společně koordinovaného evropského úkolu. Mimo jiné by se měl dialog týkat způsobu financování ESA, aktivního zapojení středně velkých podniků a udržení nejvyššího stupně hospodářské soutěže.

⁽¹⁾ Evropská vesmírná agentura.

⁽²⁾ ESA provádí svoji samostatnou průmyslovou politiku. Její forma ani obsah by se neměly plést s odvětvovou průmyslovou politikou Komise.

1.14 V tomto ohledu má rozhodující význam to, že Komise nese odpovědnost za aplikace a podporu potřeb uživatelů. EHSV věří, že Komise zajistí otevřenou debatu a zapojení soukromého sektoru, a zejména MSP.

1.15 EHSV souhlasí s názorem Rady na význam vesmíru pro obranu a bezpečnost. Mělo by se podpořit plánování budoucích systémů, které sblíží evropské země.

1.16 Vzhledem k tomu, že hranice mezi civilními a vojenskými aplikacemi je stále méně patrná, měli bychom plně využívat technologií tzv. dvojího užití.

1.17 Zásadní význam má informování. EHSV zastává názor, že by se mělo lépe informovat o přínosech vesmíru pro každodenní život.

1.18 Přesně cílené informování o evropské vesmírné politice by mělo podpořit zájem mládeže o toto odvětví a obecně mezi mladými lidmi zvýšit atraktivitu přírodovědného či technického vzdělání.

2. Nový přístup k evropské vesmírné politice

2.1 Během posledního desetiletí se evropské instituce a národní pracovní skupiny stále intenzivněji zabývaly diskusí o nových opatřeních týkajících se budoucí evropské vesmírné politiky.

2.2 V dubnu 2007 Komise v úzké spolupráci s ESA⁽³⁾ zveřejnila sdělení o evropské vesmírné politice⁽⁴⁾, doprovodné posouzení dopadů a rozsáhlý plán zamýšlených kroků ESA, Komise a členských států.

2.3 Na základě sdělení Komise přijala Rada pro vesmír⁽⁵⁾ dne 22. května 2007 usnesení o evropské vesmírné politice.

2.4 Zájem o toto téma roste, jak je patrné z výše uvedených dokumentů, a to díky celé řadě celosvětových okolností a evropských strategických cílů:

- Vesmírné služby mohou být využity pro nejrůznější účely a rovněž jako nástroj celé řady evropských politik, jako např. politiky životního prostředí, bezpečnostní, dopravní, výzkumné, vzdělávací a rozvojové politiky a politiky soudržnosti, vedle možnosti využití ve výzkumu.
- Potřeba evropského nezávislého přístupu do vesmíru je stále aktuální coby nezbytný předpoklad pro evropskou vesmírnou politiku.

⁽³⁾ ESA (Evropská kosmická agentura) je zcela nezávislá organizace. V současné době čítá 17 členských států. Ne všechny členské státy ESA jsou členy EU a ne všechny členské státy EU jsou členy ESA. ESA je společně financována těmito členskými státy, přičemž financování je rozděleno mezi „povinný program“ a fakultativní programy.

⁽⁴⁾ KOM(2007) 212 v konečném znění.

⁽⁵⁾ Rada pro vesmír je Společná rada pro vesmír, tedy Rada pro konkurenceschopnost spojená s Mezivládní radou pro vesmír za účelem přijímání rozhodnutí v oblasti politik EKA.

— Roste počet (nově se objevujících) globálních aktérů na tomto poli a Evropa musí plně dostát své úloze partnera a konkurenta.

— Vesmír je zdrojem inovací, průmyslové konkurenceschopnosti a hospodářského růstu.

— Dochází k posilování vědecké infrastruktury, je třeba vzít v úvahu znalostní společnost a lisabonské cíle.

— Je zapotřebí propojit evropský výzkum s aplikacemi.

— Vesmírné technologie jsou přínosem pro pozemní technologie a aplikace, vzájemně se doplňují.

— Vesmír je důležitý také pro oblast evropské obrany a bezpečnosti.

— Hranice mezi civilními a vojenskými aplikacemi pro vesmírné technologie se stírají.

— Vědomí toho, že jednotlivé členské státy nejsou schopny splnit požadavky na kvalitní vesmírnou politiku; v důsledku toho

— je zapotřebí jasně stanovit úkoly a kompetence evropských institucí a organizací pro otázky vesmíru.

2.5 V letech 2003 a 2004 předložila Evropská komise zelenou a bílou knihu o vesmírné politice. V obou byly patrné obrysy budoucí vesmírné politiky. Obě obsahovaly mnoho prvků – některé z nich s velkým dosahem – rozpracovaných ve výše uvedeném sdělení.

2.6 22. května Rada ve svém usnesení potvrdila, že oblast vesmíru je „strategický příspěvek k nezávislosti, bezpečnosti a prosperitě Evropy a její úloze ve světě“. Hlavním úkolem je posílení evropské spolupráce při poskytování vesmírných služeb, které přinesou prospěch občanům. Rada upozornila na souvislost mezi vesmírnou politikou a Lisabonskou strategií a zdůraznila její význam pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku.

2.7 Usnesení Rady vyzdvihuje úkol vybudovat evropský výzkumný prostor a rovněž schvaluje spolupráci mezi ESA a Komisí, díky níž poroste efektivita, navýší se finanční zdroje pro evropské programy a upevní se návaznost mezi technologiemi a aplikacemi. Vztah mezi ESA a Komisí se bude vyvíjet na základě zkušenosti a dat z ní získaných. Otázka spolufinancování již stávajících základních infrastruktur (Kourou, Darmstadt) však zůstává otevřená.

2.8 Zásadní otázkou je spolupráce a rozdělení úkolů mezi ESA a Komisí. ESA je hlavním subjektem v průzkumné činnosti a v technologiích, Komise ponese odpovědnost za aplikace týkající se jejích vlastních politik, jako dopravní politiky, politiky životního prostředí, bezpečnostní politiky a vztahů se třetími zeměmi, a bude také od nevládních uživatelů zjišťovat jejich potřeby a možnosti zlepšení služeb.

2.9 Nákladová účinnost programů veřejného sektoru přispěje ke konkurenceschopnosti soukromých průmyslových podniků a obchodních společností. Důležité jsou zejména malé a střední podniky a dodavatelé. Rada zároveň uznává, že průmyslová politika ESA, a obzvláště s ní spojená zásada „přiměřené návratnosti“, je motivačním nástrojem pro investice a posiluje evropskou konkurenceschopnost.

2.10 Usnesení z května letošního roku rozhodně otevírá novou etapu, kterou hlavní subjekty s radostí přivítaly ⁽⁶⁾.

3. Obecné připomínky

3.1 Svět vesmíru se rychle mění. Během minulých deseti let EHSV příznivě přijal zelenou i bílou knihu Komise o vesmírné politice ⁽⁷⁾. EHSV opět výrazně podporuje nová opatření Rady, Komise a ESA z května 2007. To, že k průlomům ve vesmírné politice dochází na počátku 21. století, má symbolický význam. Začíná nová epocha.

3.2 Celosvětový rozvoj vesmírných aktivit má technologické dopady a dopady se stále větším strategickým významem.

3.2.1 Vesmírná politika je zcela zjevně stále důležitější, možná nezbytnou, pro plnění pozemních cílů. Jinak řečeno mají vesmírné aplikace zásadní význam pro plnění ekonomických a společenských cílů sjednocující se Evropy.

3.2.2 Ve vědě a výzkumu došlo zcela zjevně k pokrokům v astronomickém a planetárním výzkumu. Existující síť přináší prospěch ESA. Přínosem jsou rovněž úzce zaměřené programy a vzájemná hodnocení (peer reviews). Na rozdíl od vědy je vojenský sektor stále ještě vnitrostátní záležitostí.

3.2.3 Ze strategického hlediska si musí Evropa chránit svou nezávislost vůči USA a Rusku a čím dál tím více také vůči Číně a Indii a jiným zemím aktivním v oblasti vesmíru; všechny tyto státy jsou v oblasti vesmíru partnery i konkurenty zároveň. Obecněji vzato by postavení Evropy ve světě mělo být východiskem pro všechny vesmírné politiky.

3.3 Usnesení Rady pro vesmír ze dne 22. května 2007 a doprovodné dokumenty, jako jsou sdělení Komise z roku 2007, posouzení dopadů vypracované Komisí, prohlášení generálního ředitele ESA a předběžné prvky společného evropského

programu ESA, Komise a členských států, jsou velkým krokem vpřed, pokud si uvědomíme, že:

- zpočátku nebyla na oblast vesmíru uplatňována pravidla vnitřního trhu, a to v důsledku národních strategických koncepcí a programů a z důvodu vojenských účelů;
- existovaly významné rozdíly v národních zájmech, finančních závazcích, technologických cílech a výkonnosti průmyslu a
- proto se také většinou liší charakter a koncepce průmyslu v různých zemích.

3.4 Rámcová dohoda mezi Evropskou komisí a ESA z roku 2003 ⁽⁸⁾ položila základy společného koordinovaného plánování a společným akcím EU a ESA. Nyní Rada formuluje komplexní přístup, který by měl zaručit lepší koordinaci a vyšší efektivitu jednotlivých projektů, ať už národních, mezivládních či evropských.

3.5 EHSV má za to, že mezi důležité faktory patří rostoucí konsensus, společná vize členských států, potvrzení spolupráce mezi Komisí a ESA a rozdělení odpovědnosti mezi oběma orgány, což je základem pro navýšení finančních prostředků poskytovaných EU, větší rovnováha mezi výzkumem a vývojem na jedné straně a aplikacemi na straně druhé a především jasný záměr upřednostnit potřeby uživatelů, partnerství veřejného a soukromého sektoru a také to, že prioritami – tzv. vlajkovými loděmi – evropské vesmírné politiky jsou GALILEO a GMES ⁽⁹⁾.

3.6 Je ovšem nutné uvědomit si, že zamýšlená opatření jsou součástí dlouhého procesu, který ještě rozhodně nedospěl do své závěrečné fáze. Je třeba vypracovat konkrétní projekty a způsoby financování.

3.7 Celkový rozpočet aktivit v oblasti vesmíru ESA, EUMETSAT a členských států pro rok 2005 dosáhl 4,8 miliard (EK není zahrnuta) ⁽¹⁰⁾. EK se zaručila, že v období mezi lety 2007 a 2013 věnuje na vesmírné aplikace a aktivity v oblasti vesmíru přes 1,4 mld. EUR prostřednictvím sedmého rámcového programu. Celosvětový rozpočet pro oblast vesmíru dosahuje 50 mld. EUR. Rozpočet USA je zhruba ve výši 40 mld. EUR, z čehož je více než 50 % určeno pro vojenské účely. Za výší amerických výdajů stojí navíc americký duch, což ovlivňuje spolupráci mezi různými institucemi a soukromými podniky ⁽¹¹⁾. Nejdůležitější je ovšem to, že jsou USA uzavřeným trhem, dosti velkým na to, aby mohl podporovat kosmický průmysl USA a tento nemusel soutěžit a být úspěšným na mezinárodním komerčním trhu.

⁽⁶⁾ Mimo jiné zni např. titulky tiskových zpráv Evropské komise a ESA k výsledkům Rady pro vesmír ze dne 22. května takto: „Rada pro vesmír vítá historický okamžik vzniku evropské vesmírné politiky“ a „Evropská vesmírná politika se dnes stává realitou“.

⁽⁷⁾ Stanovisko EHSV ke sdělení Komise – Evropský letecký a kosmický průmysl: jak čelit globální výzvě, (zpravodaj: pan Sepi), Úř. věst. C 95, 30.3.1998, s. 11.
Stanovisko EHSV k Zelené knize o evropské kosmické politice (zpravodaj: pan Buffetaut), Úř. věst. C 220, 16.9.2003, s. 19.
Stanovisko EHSV k bílé knize Akční plán pro provádění evropské vesmírné politiky (zpravodaj: pan Buffetaut), Úř. věst. C 112, 30.4.2004, s. 9. Pozn. překl. Žádné z těchto stanovisek není k dispozici v českém jazyce.

⁽⁸⁾ Rámcová dohoda mezi EK a ESA z října 2003 zavádí novou pracovní metodu a užší vztahy mezi ESA a Komisí.

⁽⁹⁾ Globální monitoring životního prostředí a bezpečnosti.

⁽¹⁰⁾ ESA: 2,485 mld. EUR, EUMETSAT: 330 mil. EUR, členské státy (Francie, Německo, Itálie, Španělsko): 1,19 mld. (civilní aktivity) a 790 mil. EUR (vojenské aktivity).

⁽¹¹⁾ Na druhou stranu nesmíme význam amerického ducha a centrální organizace zveličovat. Konečnou podobu smluv a cílů ovlivňují jednotlivé americké státy a společnosti, z nichž má každý a každá svého zástupce v americkém Kongresu, své lobby a svoje síť. NASA také doplácí na byrokratický přístup a své monopolní postavení.

3.8 Evropské aktivity v oblasti vesmíru jsou kombinací evropských (mezivládních i těch na úrovni Společenství) a národních programů. ESA není pouze koordinátorem projektů a v její činnosti se jí doposud mimořádně dařilo – ESA se věnuje vývoji a výzkumu a sklízí úspěchy ve vývoji rozsáhlých infrastruktur na evropské úrovni. Existují tři velcí evropští operátoři ESA v oblasti vesmíru: Arianespace, EUMETSAT, Eutelsat. Vedle těchto programů mají některé členské státy vlastní programy, které vycházejí z národních technologických tradic a cílů a také z jejich disponibilních kapacit, sítí a aplikací. Evropský systém má komplikovanou strukturu složenou ze společných a národních programů.

3.9 Je pravděpodobné, že nové členské státy vstoupí do ESA, čímž se členská základna zvýší ze 17 na 22 států⁽¹²⁾. Mělo by se co nejvíce vylézt z existujících vědeckých poznatků a využít možného posílení klastrů.

3.10 Je docela možné, že dojde k překrývání programů ESA a národních programů. Projekty týkající se obrany zůstávají zatím převážně na národní úrovni. I to může snižovat efektivitu, vzhledem ke stírání hranic mezi technologiemi určenými pro vojenské a pro civilní účely. Nový komplexní přístup by mohl podpořit konvergenci.

3.11 Rozpočty souvisejí s infrastrukturou a sběrem dat. Čím lepší bude spolupráce s podnikatelskou sférou a tržními silami, tím silnější bude multiplikační efekt na poli aplikací a služeb. Názorným příkladem je v tomto ohledu EUMETSAT (provozovatel meteorologických družic). Může být velmi užitečným vzorem pro jiná odvětví.

3.12 Vzhledem k rozpočtovým omezením je rozumné, že se Evropa soustředí na priority a je plně otevřena mezinárodní spolupráci. Ta má velkou přidanou hodnotu a někdy závažné multiplikační účinky. Avšak aby Evropa mohla být rovnocenným partnerem třetím zemím, musí její kapacity splňovat kromě priorit rovněž dostatečný počet základních požadavků. Bylo by vhodné, aby se ohledně těchto požadavků došlo ke společné dohodě a aby byly následně učiněny dostačující investice.

3.13 V nedávno zveřejněném stanovisku EHSV plně podpořil GALILEO, evropský globální navigační projekt⁽¹³⁾. Systém GALILEO zajistí přesnější celosvětové určování polohy a času pro civilní aplikace v celé řadě oblastí. Je srovnatelný se současným americkým systémem GPS, ale v něčem jej ještě předčí.

⁽¹²⁾ Včetně dvou států, které nejsou členy EU – Švýcarska a Norska.

⁽¹³⁾ Stanovisko EHSV k tématu Zelená kniha o aplikacích družicové navigace (zpravodaj: pan Buffetaut), CESE 989/2007 (zatím nezveřejněno v Úředním věstníku). Stanovisko pojednává mimo jiné o řadě aspektů, které měly být podle EHSV rozebrány v zelené knize.

3.13.1 GALILEO posílí postavení Evropy jakožto nezávislého aktéra v oblasti vesmíru.

3.13.2 Pro podniky působící v počátečních výrobních fázích nebyl projekt dostatečně zajímavý. EHSV vítá rozhodnutí Rady financovat program GALILEO a vypracování programů. Tyto programy by měly být neodkladně realizovány, aby se vytvořily příznivé podmínky pro podniky z koncových fází výrobního procesu⁽¹⁴⁾.

3.13.3 Kromě překážek pro uskutečnění partnerství veřejného a soukromého sektoru, vůbec obecně složité záležitosti, existuje celá řada dalších problémů, které je třeba naléhavě vyřešit, pokud chceme docílit skutečného zapojení soukromých partnerů.

3.14 Vedle stávajících služeb poskytne GMES stále nezbytnější ucelený soubor služeb souvisejících s pozorováním Země. GMES „zlepší schopnost Evropy monitorovat a vyhodnocovat jednotlivé jevy v rámci politiky týkající se životního prostředí a přispěje k řešení bezpečnostních otázek“⁽¹⁵⁾. Dynamický vývoj ve světě ukazuje, do jaké míry potřebujeme nové nástroje pro řešení nových výzev v oblastech životního prostředí, změn klimatu, zdraví a osobní i kolektivní bezpečnosti.

3.14.1 Tyto výzvy se týkají celé řady jevů a oblastí, od přírodních katastrof a krizí až po dopady emisí plynů a znečištění ovzduší na změny klimatu a po civilní ochranu a ostrahu hranic.

3.14.2 Důležité aplikace v tomto oboru se zaměřují na uživatele pocházející z nejrůznějších skupin – jsou mezi nimi političtí činitelé, zástupci veřejných služeb, společností a občanů – a tím spíše je nezbytné, aby se zvýšila koordinace mezi ESA, Komisí a členskými státy a aby EK tyto potřeby sledovala.

3.14.3 Služby GMES budou přínosem pro přípravu a provádění rozličných politik EU. Vzhledem k předpokládané přidané hodnotě systému GMES je zapotřebí v rozpočtu (na rok 2009) v zájmu podpory politik EU vyčlenit prostředky na provoz aplikací a služeb v oblasti vesmíru.

3.14.4 Také co se týče infrastruktury GMES je odpovědností vlád zodpovědným a udržitelným způsobem sbírat data. Poté bude nutno vytvořit podmínky pro zapojení soukromých podniků.

3.15 Programy jako GALILEO, GMES a další dokazují, že vesmírná politika se stává akceschopnou a užitečnou pro stávající technologický vývoj a aplikace, což usnadní využívání nových metod pro analýzu, předvídaní a řešení společenských problémů.

⁽¹⁴⁾ Novým trendem je z tohoto hlediska to, že evropské podniky z koncových výrobních fází vstupují do Galileo Services (GS) a do Evropského sdružení společností zabývajících se dálkovým průzkumem země (EARSC).

⁽¹⁵⁾ Sdělení o evropské vesmírné politice, s. 6.

3.16 Důležité je, aby evropská vesmírná politika byla přínosem pro všechny členské státy, včetně těch malých i těch nových. V zájmu celé Unie rovněž bude, aby se aktivně zapojily všechny členské státy.

3.17 Pro nové členské státy budou aplikace jistě užitečné. Navíc by se měly vytvořit podmínky pro to, aby mohly nové státy přispět svými stávajícími vědeckými znalostmi a dovednostmi a vysoce kvalifikovanými poznatky z průmyslu, a tak posílit svůj potenciál.

4. Správa

4.1 Rada pro vesmír se poprvé sešla v listopadu 2004, aby projednala a podpořila evropskou konvergenci a programy evropského významu. EHSV doufá a pevně věří, že vodítko, které Rada poskytla v květnu 2007, vytvoří příznivé podmínky pro vesmírnou politiku, která bude odpovídat evropským ambicím.

4.2 K pokroku je vždy zapotřebí zlepšovat institucionální opatření. V této souvislosti EHSV vítá rostoucí zapojení Rady a Komise do aktivit v oblasti vesmíru, jakož i předpokládanou dobře definovanou spolupráci i rozdělení odpovědnosti mezi ESA a Komisí.

4.3 Rada pro vesmír je vhodnou platformou pro diskusi o mezivládních postojích a o postojích týkajících se Společenství, jež bude nutné účinně propojit.

4.4 Zařazení „vesmíru“ do sedmého rámcového programu a do politik Společenství s vyhrazením speciální kapitoly pro vesmírnou politiku je nutné uvést v praxi aktivním zapojením všech dotčených generálních ředitelství. To také rozšíří možnosti strategického myšlení. V tomto smyslu budou jistě užitečné specifické pravomoci EU v oblasti vesmíru, které zavede nová Smlouva.

4.5 Právní řád, který je často přehlížen, si zaslouží zvláštní pozornost. V kontextu jednoho státu, jako je tomu v případě USA, je právní řád přirozeným rámcem pro konkrétní činnosti a pro doprovodné předpisy. Ve složitém evropském kontextu, jež zahrnuje ESA, Komisi a svrchované členské státy, naopak dobře strukturovaný právní řád chybí, což je kontraproduktivní. S ohledem na rozsah aktivit v oblasti vesmíru v EU bude promyšlený a logický právní a institucionální rámec stále větší nezbytností.

4.6 Odpovědnost Komise za aplikace a zapojení různých generálních ředitelství příznivě ovlivní debatu a spolupráci se soukromým sektorem. Otevře to nové možnosti pro projekty orientované na uživatele.

4.7 Zvláštním aspektem, který stojí za zmínku, je ustanovení nové Smlouvy týkající se propojení funkce vysokého představitele pro zahraniční záležitosti v Radě a funkce místopředsedy Komise, které budou zastávány jednou osobou.

4.8 Jedním z hlavních argumentů pro existenci evropské vesmírné politiky je ten, že takové strategické myšlení na straně Komise bude mít příznivé účinky v podobě jednotných postojů na národní úrovni, které dnes často chybí. Zapojení generálních ředitelství také posílí vazby s (potenciálními) uživateli z vnitrostátních správních orgánů.

4.9 Ze stejného důvodu vítá založení kanceláře pro GMES v rámci GR pro podniky a průmysl, které bude mít na starosti koordinaci.

4.10 Zapojení Komise staví vesmírnou politiku na úroveň ostatních politik Společenství. To pomůže vylepšit názor občanů na užitečnost „vesmíru“.

4.11 Až do dnešní doby byl „svět vesmíru“ příliš izolovaný a neinformovalo se o něm vhodným způsobem. Efektivní informování ze strany Komise a Rady by mělo zdůraznit důsledky „vesmíru“ pro společnost. Vhodně zaměřené informování o evropské vesmírné politice by mělo podpořit zájem mládeže o toto odvětví a obecně mezi mladými lidmi zvýšit atraktivitu přírodovědného či technického vzdělání.

4.12 EHSV zdůrazňuje velký význam systematického a komplexního transparentního vyhodnocování a správného provádění. Je zapotřebí sledovat složité vztahy mezi výzkumnými středisky, veřejnými orgány v EU a v členských státech a soukromými podniky spolu s komplikovanými finančními i organizačními ujednáními. Při dynamickém vzájemném působení povede účinné sledování k transparentnosti a možná ke zjednodušení a novým pohledům a projektům, jako i k jejich financování.

5. Přiměřená návratnost a soukromý sektor

5.1 Strategické koncepce a programy v různých členských státech, specifčnost vztahů se soukromými podniky v každém státě, mezivládní spolupráce v rámci i nad rámec EU a ESA orientovaná na vývoj technologií coby mezivládní agentura vysvětlují zásadu „přiměřené návratnosti“: Každá země získá zpět svou investici do činností ESA formou zakázek pro své průmyslové podniky v rámci komplikovaného systému obchodních smluv podle výše příspěvku. Za současné situace je průmyslová politika ESA úspěšná.

5.2 V důsledku toho se vztahy mezi vládami, výzkumnými ústavy, EKA a soukromými společnostmi řídí hluboko zakořeněnými modely, a to i z toho důvodu, že odvětví vesmíru je omezený a velmi specializovaný trh.

5.3 Měl by se vzít v úvahu zásadní vývoj situace:

- potřeba posílit postavení Evropy ve světě,
- využívání „kosmu“ pro civilní účely a mírové cíle, včetně kolektivní bezpečnosti,

- politická a finanční zapojení EU a Komise v mnoha oblastech,
- zvýšený důraz na možnosti využití a na potřeby uživatele, přechod od orientace na technologický vývoj k orientaci na poptávku uživatelů,
- měnící se role soukromých podniků.

5.4 Rada v případě ESA prosazuje pokračování zásady „přiměřené návratnosti“. V tomto ohledu se zájmy členských států ESA neshodují ve všech aspektech. Je nutné si uvědomit, že zásada „přiměřené návratnosti“ již prošla vývojem, a to díky přístupu, který je flexibilnější než dříve, a že je průběžně modernizována. Podle EHSV by zásada „přiměřené návratnosti“ měla být především dostatečně flexibilní, aby odpovídajícím způsobem zapojila vysoce kvalifikované středně velké podniky se sídlem (stále ještě) v jedné konkrétní zemi.

5.5 Co se týče zapojení Komise a finanční podpory z její strany, platí pravidla EU, tj. pravidla politiky hospodářské soutěže a pravidla pro zadávání veřejných zakázek. EHSV doporučuje, aby Komise vypracovala vhodné nástroje a pravidla pro financování opatření Společenství v oblasti vesmíru, které budou přihlížet ke specifickým oblastem vesmíru a umožní vyváženou průmyslovou infrastrukturu členských států v oblasti vesmíru.

5.6 Velkou pozornost je třeba věnovat úloze malých a středních podniků při rozvoji služeb. Je nutné rozlišovat mezi velkými společnostmi, často s mezinárodními pobočkami, a vysokým počtem specializovaných, středně velkých podniků, které působí často pouze v jedné zemi a hledají příležitosti v evropském měřítku. Sdružení MSP působících v oblasti vesmíru potřebují podpořit.

5.6.1 Úloha specializovaných středně velkých podniků v každém případě roste⁽¹⁶⁾. To se pravděpodobně projeví obzvláště v tomto sektoru vzhledem k důrazu na orientaci na poptávku a potřeby uživatelů a k zapojení menších podniků do rozvoje služeb. Operační plány a projekty budou stále častěji prováděny spoluprací se středně velkými podniky.

5.6.2 Až do dnešní doby byla vesmírná politika dosti oddělena od ostatních složek hospodářství. Změna v zaměření, horizontální přístup a spolupráce mezi ESA a Komisí přispějí k propojení technologie, veřejných investic a soukromého sektoru. Zkušenosti agentury EUMETSAT s rozvojem operačních služeb mohou být velmi užitečné pro GMES.

5.6.3 Co se týče družic, přínosem by určitě bylo zavedení technik obchodního plánování, marketinku a komercializace. Posílí se vztahy se středně velkými podniky.

⁽¹⁶⁾ K tomuto bodu viz stanovisko EHSV k tématu Rozvoj hodnotových a dodavatelských řetězců v evropském a globálním kontextu (zpráva: pan Van Iersel), CESE 599/2007.

5.7 Mělo by dojít k integraci vesmírných a pozemních systémů, tak jako se plánuje v případě GMES. Dále by se mohly rozvíjet sítě inteligentních čidel.

5.8 Zapojení podniků předpokládá jasnou definici poptávky ze strany EU. Zvýšený důraz na služby a na potřeby uživatele vyžaduje vedle výzkumu, sběru dat a infrastruktury i neustálé doladování mezi vědou a aplikacemi v celé Evropě⁽¹⁷⁾.

5.9 Nicméně, jak už bylo řečeno, aplikace se opírají o rozvoj technologií. Perspektivní platformou pro zjišťování vhodných technologií je mimo jiné např. ESTP⁽¹⁸⁾, kde se setkávají výzkumné i průmyslové subjekty. Ta by měla vypracovat dlouhodobý strategický výzkumný program. ESTP má rovněž vazby na jiná průmyslová odvětví a oblasti.

5.10 Do dnešní doby byl princip přiměřené návratnosti v rozvoji evropských schopností v oblasti vesmíru úspěšný. Trh v této oblasti však vyvrává a bude vyžadovat více flexibility, jelikož pevně dané zvyklosti a vztahy obvykle nepřinášejí obnovu průmyslu. Předpokládá se, že zejména malé a střední podniky díky orientaci na poptávku a díky potřebám uživatelů a rozvoji služeb vhodně zareagují na nové požadavky a možnosti, které poskytne evropská vesmírná politika.

5.10.1 V této souvislosti je třeba vzít v úvahu také značné rozdíly v příspěvcích do ESA, konkrétně v případě nových členských států a menších zemí, jakož i v případě členských států ESA, které nejsou v EU.

5.11 Proto EHSV podporuje otevřenou a transparentní analýzu a otevřený a transparentní dialog o tom, jak výkonná by měla Evropa být za deset let, aby si zachovala a vylepšila své postavení ve světě: jaké cíle je třeba stanovit a jaké institucionální nástroje – v souvislosti s ESA, Komisí a členskými státy – připravit k tomu, abychom mohli splnit společný jednotný evropský úkol a aby se do jeho plnění mohly aktivně zapojit středně velké podniky a aby se udržel nejvyšší stupeň hospodářské soutěže.

5.12 Jedním z bodů analýzy a dialogu by měl být i způsob financování ESA, a konkrétně účinky nepovinných příspěvků a možnosti plánování postupů a procesu postupného začlenění využívání služeb v oblasti vesmíru do vnitřního trhu ES. Pro oblasti, jichž se budou účastnit GR Komise, je třeba vypracovat zvláštní pravidla pro financování a určit způsob rozdělení nákladů.

⁽¹⁷⁾ „(...) nelze pokračovat ve vedení dvou monologů, kdy podniky vyzývají instituce, aby sdělily své potřeby, a instituce vyzývají podniky, aby navrhly služby, které uspokojí jejich potřeby.“ Viz dopis ASD-Eurospace ze dne 20. července 2007 komisaři G. Verheugenovi a panu J.J.Dordainovi z ESA.

⁽¹⁸⁾ Evropská technologická platforma pro vesmírný výzkum, smíšená platforma hlavních zainteresovaných subjektů, jako jsou: účastnické státy EU a ESA, evropský vesmírný průmysl (přes 100 společností) a Eurospace, výzkumné laboratoře a univerzity, národní vesmírné agentury a 21 organizací.

5.13 Užitečná může být i moderní odvětvová průmyslová politika, kterou Komise připravuje pro několik odvětví, pokud zohledníme specifické vlastnosti vesmíru. Patří mezi ně potřeba financovat technologie a infrastrukturu z veřejných prostředků, vývoj prototypů, neexistence skutečného trhu v několika segmentech a aktivní průmyslová politika pro oblast vesmíru řízená a financovaná vládou, kterou provádějí USA i jiné státy.

5.14 Nejdříve je zapotřebí, aby političtí činitelé podnikům neprodleně konkretizovali svou vizi evropských průmyslových ambic.

6. Obrana a bezpečnost

6.1 Usnesení Rady klade důraz na význam vesmíru pro obranu a bezpečnost. Stále více se diskutuje o společné strategii v souvislosti s evropskými vojenskými schopnostmi.

6.2 Tato diskuse je v souladu s potřebným rozvojem společné zahraniční a bezpečnostní politiky. EHSV vítá názor, který je postupně přijímán, a totiž že bezpečnost by již neměla být záležitostí jedné politiky, ale kombinací politik evropských institucí a v jejich rámci ⁽¹⁹⁾.

6.3 Je zapotřebí vzít v úvahu rovněž to, že hranice mezi civilními a vojenskými aplikacemi se stírají. Doporučuje se zaměřit se na možné oboustranné příležitosti pro řadu požadavků v obou sektorech. Vzhledem k dvojímu užití civilních a vojenských aplikací mohou být civilní evropské mise prospěšné pro vojenské systémy.

6.4 V současné době je vlastnictví, správa a rozpočty v oblasti bezpečnosti výhradně vnitrostátní záležitostí. Synergický přístup několika států je vzácný, ačkoliv některé akce v oblasti obrany

jsou koordinovány na evropské úrovni. Do budoucna se nabízí několik možností, od „lehkého“ stupně evropské koordinace až po plnohodnotný společný evropský model.

6.5 EHSV je toho názoru, že z bezpečnostních, technologických a rozpočtových důvodů by se mělo podpořit plánování budoucích systémů, které evropské země sblíží.

6.6 Řešení bezpečnostních otázek na vnitrostátní úrovni je hluboce zakořeněnou zvyklostí. Pokud ovšem do budoucna budeme mít společnou vizi, která zohlední vývoj ve světě, bude možné zahájit konkrétní projekty a data získaná na základě zkušeností napomohou rozvoji.

6.7 Abychom zabránili zbytečnému vydávání dvojího úsilí, měla by součástí plánu být specializace a rozdělení úkolů ⁽²⁰⁾. Na podporu rozvoje technických kapacit by mohly být zřízeny výzkumné programy.

6.8 V této souvislosti by EDA ⁽²¹⁾ jako jeden ze zainteresovaných subjektů měla mít možnost vyvinout zvláštní dovednosti jako určování schopností, navrhování rozvojových programů a koordinace národních obranných a vesmírných agentur a ESA.

6.9 Nová Smlouva umožní, aby Komise a Rada rozšířily své iniciativy s cílem podpořit výzkum v oblasti bezpečnosti, přičemž je třeba vyhnout se překrývání a paralelním činnostem, které z toho mohou vyplývat.

6.10 Rozhodnutí takového charakteru vyžadují přípravu a následné závazky ze strany Rady pro vesmír a Rady pro obecné záležitosti. Přínosem budou institucionální zlepšení, které zavede nová Smlouva.

V Bruselu dne 13. února 2008.

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁹⁾ „V dnešní době není vesmírná politika pro bezpečnost jediná politika, ale kombinace politik uskutečňovaných členskými státy, Radou pro vesmír, Komisí a EDA. Taková kombinace vyžaduje lepší koordinaci, aby se zajistila lepší správa a zabránilo se vydávání dvojího úsilí.“ Viz „The Cost of Non Europe in the field of satellite based systems“ FRS-IAI Report, Fondation Pour la Recherche Stratégique, Paříž, a Istituto Affari Internazionali, Řím, 24. května 2007.

⁽²⁰⁾ Předchůdcem je dohoda mezi šesti státy MUSIS, což je anglická zkratka pro Nadnárodní vesmírný zobrazovací systém pro střežení, průzkum a pozorování.

⁽²¹⁾ Evropská obranná agentura.